

Bertil Almgren

B E R T I L A L M G R E N

FÖDD 26/12 1878 - DÖD 9/11 1940

*Oemotståndlig skrider tiden
fram över människors skiftande öden,
styrkan och viljan snart är förliden,
släpper sitt tag och domnar i döden.*

Med dessa ord inledde vår vittre gillebroder Walter Murray sin hälsning till ERIK HJALMAR BERTIL ALMGREN på hans 60-årsdag. Föga anade han väl då, att den sega styrkan och den ädla viljan hos föremålet för hans hyllning så snart, knappt två år senare, skulle släppa sitt tag och domna i döden.

Strävsam och arbetsfull var Bertil Almgrens vandring genom livet. Redan som 16-årig skolpojke var han färdig att tjäna sitt uppehälle vid sidan av sina träget bedrivna studier, vilka snabbt förde honom fram till student- och civilingenjörsexamen. Han tog nämligen plats som informator i den kände Stockholmsborgaren, bagare Julius Westerdahls familj för att handleda de 5, respektive 7 år yngre pojkar, Olovs och Nils uppfostran, och i detta hem vistades Bertil under hela sin återstående studietid. Många gånger framhöll han för oss, sina tekniskamrater, huru lycklig han var som fick känna sig som medlem av denna goda familj och över att han, själv en fattig pojke, ej behövde ligga sina föräldrar till last. Hans föräldrar voro tågmästaren Per Erik Almgren och hans hustru Hulda Lovisa Svensson.

Det är egendomligt huru många gånger små, oväsentliga detaljer etsa sig fast i ens minne. Ännu i dag kan jag se Bertil framför mig, då han med stolthet blandad med varm tacksamhet visade mig den gåva han vid sin studentexamen fått av fabrikör Westerdahl, en präktig guldklocka med dubbelboett och med stora ingraverade initialer B. A. Många gånger under vårt 40-åriga samarbete har jag sedan återsett denna klocka, vars visare delade upp hans arbetsfyllda da-

(225)

gar, och varje gång såg jag framför mig i minnet den unge glade studenten. Sista gången jag återsåg den klockan mätte den ut tiden för mitt sista sammanträde med Bertil som ordförande. Det var i Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, vars kemiska avdelning han ägnade sina sista krafter.

Det var sannerligen ingen utarbetad och förläst yngling jag stiftade bekantskap med i september 1897, då våra vägar möttes på gamla Teknis vid Drottninggatan. Efter att ha hoppat över en klass hade Bertil tagit studenten på våren, och hela sommaren hade han tillbragt på familjen Westerdahls lantställe på Lidingön, där ridning, segling och bad omväxlade med besök på Stockholmsutställningen, så ofta informatorsplikterna tillåto det.

Med iver kastade han sig in i studiearbetet, och trots att han gående eller på cykel måste tillryggalägga den långa vägen till Teknis från Bondegatan på Söder och trots plagget med disciplinerna var Bertil alltid en hästlängd före oss andra. Alltid var han också redo att hjälpa andra som eventuellt behövde hans bistånd. En bättre och hjälpsammare studiekamrat kunde man sannerligen ej finna.

Vår lärare i organisk kemi och kemisk teknologi var Peter Klason, den framstående cellulosaforskaren och originelle föreläsaren, som gärna började sina föredrag i kemi med citat från de grekiska filosoferna. Det torde inte funnits många lärare på Teknis som besuttit en sådan förmåga att genomskåda och bedöma sina elever som han, och det är därför ej underligt att han snart fäste sig vid Almgren. Det var också Peter Klasons råd som blev bestämmande för hans val av levnadsbana, då han 1900 var färdig med sin ingenjörs-examen.

Professor Klason var sedan 1897 ordförande i Svenska Bryggareföreningen, och i denna egenskap representerade han också bryggeriindustrien i 1898 års maltdryckskommitté. Under detta sitt arbete hade han funnit, att bryggeriindustriens centrala organ måste ha tillgång till en man med tekniskt-vetenskaplig utbildning, och då Almgren under teknistiden nedlagt stort intresse på studierna i zymoteknik, låg valet av person nära till hands.

I november 1900 anställdes Almgren på Bryggareföreningens expedition men fick samtidigt tillfälle att sätta sig in i det praktiska arbetet på bryggeriet Stenbocken i Malmö. Under en utrikes resa 1905 som K. T. H:s stipendiat studerade han bakteriologi och zymoteknik, bland annat på Pasteurinstitutet i Paris. 1902—07 inne-

hade han det av Svenska Bryggareföreningen understödda Zymotekniska laboratoriet i Stockholm och uppehöll samtidigt speciallärarebefattningen i detta läroämne vid Tekniska Högskolan. Läsåret 1906—07 undervisade han även i bakteriologi vid Farmaceutiska institutet. Under åren 1907 och 1908 var han även ombudsman i Bryggeriölkareförbundet och i Bryggeriarbetsgivareförbundet.

År 1909 trädde Almgren i direkt tjänst hos A.-B. Stockholms Bryggerier, det företag som han sedermera skulle komma att ägna ett tredjedels sekel av sitt liv. Han blev nämligen då disponent för Bjurholms Porterbryggeri, och från denna befattning till chefsplatsen inom vårt lands största bryggeriföretag var steget icke långt. Redan 1912 valdes han, den yngste av bolagets disponenter, till denna ansvarsfulla befattning.

Bortsett från det mödosamma arbete som låg i den tekniska utvecklingen och moderniseringen av bolagets bryggerier hade Almgren att genomföra en långt gående koncentration och rationalisering inom företaget. Härvid kom hans utpräglade ekonomiska läggning och administrativa begåvning till utmärkt användning. Hans är nog också till stor del förtjänsten av den höga standard som nu utmärker Stockholms Bryggerier.

Men hans krafter voro även tillräckliga för att på ett energiskt sätt bevaka och försvara ej blott den svenska bryggeriindustriens intressen utan även det sunda förnuftet i allmänhet i de många strider, som rasade kring maltdryckslagstiftningen på nykterhetsfanatismens tid under 1900-talets första kvartsekel. En närmare redogörelse häröver finner man i disponent Sven Sandvalls artikel i den minnesskrift, som utgavs 1938 med anledning av Almgrens 60-årsdag.

Det är uppenbart, att en man med Bertil Almgrens kunskaper, erfarenhet och arbetsförmåga också i stor utsträckning måste bliva tagen i anspråk för allmänna värv. Särskilt under världskriget 1914—18 lades en tung arbetsbörda på hans axlar. Han var en av Folkhushållningskommissionens mest aktiva ledamöter, bland annat som chef för dess mältnings- och spannmålsavdelningar. Senare blev han också representant i styrelsen för Svenska Kvarnintressenters Förening.

Många äro även de statliga utredningar han måst ägna sina krafter. Förutom av de nämnda maltdrycksutredningarna var han sålunda 1920—23 ledamot av kommittén för industriell ekonomi, 1922

spannmålssakkunnig i jordbruksdepartementet, 1928 ledamot av statens lönekommission m. m.

De tekniska, industriella och kommersiella sammanslutningarna ägnade han likaledes sitt stora intresse och arbete. Han var en av stiftarna av Sveriges Kemiska Industrikontor och under åren 1922—32 dess ordförande. Sveriges Industriförbunds styrelse tillhörde han sedan 1917 och beklädde 1933—34 ordförandeplatsen i detta förbund. I Stockholms Handelskammars styrelse var han ledamot under flera år. Som ett bevis på huru högt han värdesatte kamratskapet inom Svenska Teknologföreningen kan nämnas att han 1927, trots sin strängt upptagna tid, åtog sig ordförandeskapet inom avdelningen för Kemi och Bergsvetenskap.

Som jag förut nämnde, var ett av hans sista uppdrag ordförandeskapet i den kemiska industriens beredskapskommitté inom Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Den iver och den energi, varmed han gick till verket för att söka driva fram intresset för upptagandet av nya, försvarsviktiga kemiska industrier skola vi, hans kamrater inom denna kommitté, ej glömma. Jag anser mig också i detta sammanhang böra nämna, att då frågan om en för försvarsändamål synnerligen betydelsefull utvidgning av den syntetiska kväveproduktionen i form av ammoniak och salpetersyra i början av 1920-talet var aktuell och det gällde att hos vederbörande statsmakter väcka intresse härför, Bertil Almgren ingrep på ett för frågans lyckliga lösning utslagsgivande sätt.

Bertil Almgren hörde icke till dem som söka tränga sig fram och göra sig breda här i livet. Helt säkert skulle hans karriär på den politiska vädjobanan varit given, om han velat ägna sig däråt, men konsekvent motstod han alla försök att locka honom in i det politiska livet. Hans industri var så beroende av politiska stämningar och hänsyn, att han ansåg lämpligast att stå helt fri och oberoende i detta hänseende. Givetvis hade han många tillfällen att i kommittéer o. d. ge uttryck åt sin grundmurade, borgerliga uppfattning, men han gjorde det alltid på ett sätt som skaffade honom ej blott respekt utan också sympatier även bland långt avancerade vänsterpolitiker. Likaså då han i arbetarefrågor mången gång hårt måste driva arbetsgivaresidans argument, gjorde han det alltid på ett sätt som ej störde den ömsesidiga vänskapen mellan honom och företagets arbetare. Han fick också röna många bevis på sina arbetares förtroende och tillgi-

venhet. Härom vittnar bland annat fru Anna Johanson Visborgs och förtroendemannen O. A. Skålanders artiklar i 60-årsminnesboken.

Ett varmt intresse hyste Bertil Almgren för den tekniska vetenskapliga forskningens utveckling, och i särskilt hög grad manifesterade sig detta beträffande de biologiskt betonade industrierna. Han var en varm förkämpe för moderniserad livsmedelslagstiftning och därmed även för tillkomsten av Statens institut för folkhälsan, i vilken institution han från starten var styrelseledamot. På hans initiativ bidrog Svenska Bryggareföreningen genom storartade anslag och donationer till en professur i biokemi vid Stockholms Högskola ävensom till främjandet av biokemisk forskning vid Tekniska Högskolan. Svenska Utsädesföreningens institut för ärftlighetsforskning understödes likaledes av Bryggareföreningen, även detta ett bevis på Almgrens vidsynthet, då det gällde att i praktiken söka tillgodogöra den avancerade forskningens resultat.

Bland de många utmärkelser som kommo Almgren till del må här endast nämnas att han år 1936 promoverades till filosofie hedersdoktor vid Stockholms Högskola samt att han 1919 invaldes i Ingenjörsvetenskapsakademien, vars vice preses han var 1932—34, i lantbruksakademien 1928 och i Vetenskapssocieteten i Uppsala 1937.

En oroande och beklämnande känsla av att Bertil Almgrens dagar voro räknade spred sig under våren 1940 bland hans många vänner och kamrater. Visserligen bar han sina bekymmer inom sig själv och klagade ej, men man kunde icke undgå att märka att en sordin av vemod dämpade hans annars så ljusa och livsbejakande väsen. Den 9 november 1940 kom meddelandet, att döden befriaren infunnit sig, och några dagar senare att han i all stillhet, endast i närvaro av sina närmaste, vigts till gravens ro.

Redan 1902, vid 24 års ålder, hade han förenat sina öden med sin ungdomsvän, Ragnhild Fahnehjelm, vilken blev honom en trogen och kärleksfull följeslagarinna genom livet.

Bertil Almgren tillhörde Sancte Örjens Gille sedan 1922, och jag vet att han högt värdesatte Gillets verksamhet och vänskapsbanden inom detsamma, även om han under senare år icke så ofta hade tillfälle att bevista våra sammankomster. Då jag nu lyser frid över hans minne vet jag, att många av hans här närvarande vänner med varma tankar följt honom på hans sista steg mot Evigheten.

Jag slutar denna minnesruna, liksom jag började den, med att citera de sista stroferna i broder Walter Murrays vackra hyllningsdikt.

*Allting förgås och ändock förgås ej
e n ting i trots av förgängelsens lagar
gärningen lever, dess livskraft nås ej
men mognar till frukt för kommande dagar.*

*Är det en myras strå till stacken,
eller en hjältes strålande dater,
eller en torparens spadtag i backen,
eller ett handslag förutan later,*

*allting skall leva, allting skall växa,
fullkomna den tid som vi endast ana,
när tungsint vi stava på livets läxa
och bort över aftonens skuggor spana.*

*Så gläds vid nåden att veta detta.
att allting har liv och inre mening
att intet är fåfängt som söker det rätta:
viljornas ening och mening.*

Sancte Örjens Gilles högtidsdag den 23 april 1941.

Sigurd Nauckhoff.